

Asia: VN/7198/2018 OM

Sotilasoikeudenkäyntilainsäädännön uudistaminen

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleistä

Suomen Asianajajaliitolta (jäljempänä ”Asianajajaliitto”) on pyydetty lausuntoa otsikossa mainitusta työryhmämietinnöstä 2021:5. Suomen Asianajajaliitto on pyrkinyt kiinnittämään huomiota ensisijaisesti muutosehdotuksiin liittyviin käytännön kysymyksiin sekä mahdollisiin oikeusturvakysymyksiin.

Suomen Asianajajaliitto kannattaa sotilasoikeudenkäyntilainsäädännön uudistamista erityisesti huomioiden sotilaskurinpitomenettelyyn ja rikosten ehkäisyyn puolustusvoimissa liittyvän sääntelyn päivityksen lailla 255/2014. Suomen Asianajajaliitto toteaa, että työryhmämietinnössä ja työryhmän toimeksiannossa mainitun rajatun uudistamishankkeen sijaan olisi ollut mielekkäämpää päivittää koko säädös vastaamaan nykyolojen vaatimuksia. Suomen Asianajajaliitto toteaa omana kantanaan, että kahta sotilasjäsentä koskeva vaatimus sotilasoikeudenkäyntilain 3 §:ssä lienee nykyoloihin sopimaton. Sotilasjäsenten määrän voisi laskea yhteen.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että mietinnön muutosesityksen 2 §:ään sisältyvästä rajoituksesta rangaistuksen enimmäismäärään liittyen tulisi poiketa, jos kysymys on RL 11 luvun, RL 12 luvun tai RL 13 luvun tarkoittamista rikoksista, mikäli sotilasta epäillään syylistymisestä sanottuihin rikoksiin. Asianajajaliitto katsoo, että sanotuista rikoksista nostettu syyte tulisi käsitellä kokoonpanossa, jossa mukana on sotilasjäsen.

Suomen Asianajajaliitto toteaa, että laki oikeudenkäynneistä sotilasasioissa on voimassa myös kriisitilanteen aikana ja kriisinhallintatehtäviä suoritettaessa. Arvioitaessa yksittäisen sotilashenkilön menettelyn suhdetta esimerkiksi annettuun käskyyn tai määräykseen tulisi tuomioistuimella itsellään olla riittävä osaaminen käskynalaisen ja käskynantajan keskinäisen suhteen arvioimiseen. Tässä tapauksessa syytetyn oikeusturva voi vakavasti vaarantua edellä esitetyn perusteella, mikäli

teon vakavuuden ja vaikuttavuuden arviointi perustuu yksinomaan tai edes pääosin ulkopuolisen, useissa tapauksissa rikoksen asianomistajatahoa edustavan, asiantuntijan kuulemiseen. Tuomioistuimen sotilasjäseneltä voidaan edellyttää tarpeellista osaamista käskynalaisen mahdollisuudesta jättää käsky toteuttamatta ja toisaalta esimerkiksi syytetyn menettelyn aiheuttamasta vahingosta puolustusvoimille tai valtakunnalle.

Suomen Asianajajaliitto toteaa työryhmämietinnössä esitetystä sotilasjäsenten korvaamisesta asiantuntijakuulemisilla laajemminkin, että sanottu muutos saattaa tietyissä tilanteissa vastoin työryhmän näkemystä pikemminkin heikentää kuin parantaa rikoksesta epäillyn oikeusturvaa. Näin etenkin, kun asiantuntijalausunnot annetaan OK 17:36:n pääsäännön mukaan kirjallisesti.

Suomen Asianajajaliitto viittaa tältä osin myös annettujen asiantuntijalausuntojen tosiasialliseen merkitykseen oikeudenkäynneissä ja erityisesti siihen, että tuomioistuinkäytännössä asiantuntijalausuntojen haastaminen ei tosiasiallisesti toteudu. Esimerkkeinä oikeuskäytännöstä voidaan pitää muun muassa verotarkastuskertomuksen ja mielentilatutkimukseen liittyvän vaarallisuusarvion tosiasiallista merkitystä julkaistuissa ratkaisuissa KKO 2017:28 ja KKO 2010:89.

Asiantuntijana kuullun sotilashenkilön lausuntoa eivät sido tuomarille asetetut objektiivisuus- ja riippumattomuusvaatimukset, eikä lausunnonantajalta tosiasiallisesti voida edes edellyttää oikeudellisen näkökulman hallitsemista. Suomen Asianajajaliitto katsoo tämän perusteella, että ehdotuksen 3 §:ää tulisi korjata siten, että RL 45:10:n mukaista karkaamisasiaa käsiteltäessä tuomioistuimen kokoonpanon tulisi sisältää sotilasjäseniä.

Lausunto yksityiskohtaisten säädösmuutosesitysten osalta

Suomen Asianajajaliitto toteaa työryhmämietintöön liittyvien, yksityiskohtaisten muutosesitysten osalta edellä esitettyyn perustuen, että säädösesityksessä kuvattuja pykälämuutoksia tulisi täydentää tai muuttaa seuraavasti:

2 § 2 momentti muutettaisiin kuuluvaksi seuraavasti:

Edellä 2 momentissa tarkoitettuna sotilasoikeudenkäyntiasiana ei kuitenkaan käsitellä syytetä teosta, josta säädetty ankarin rangaistus on yli neljä vuotta vankeutta, paitsi milloin kyse on teosta, josta on säädetty rangaistus rikoslain 11, 12 tai 13 luvussa.

3 § viimeinen kappaleen loppuosa muutettaisiin muotoon:

” - - kurinpitovalitusasioita, sekä rikoslain (39/1889 45 luvun 9 §:ssä säädettyä luvatonta poissaoloa käsitellessään tuomioistuin on päätösvaltainen myös, kun siinä on yksin puheenjohtaja.”

Suomen Asianajajaliitto kannattaa varauksettomasti työryhmän esitystä sotilasjäsenten määräämistä koskevan lainsäädännön muuttamisesta. Suomen Asianajajaliitolla ei myöskään ole huomauttamista työryhmän esitykseen siltä osin, kuin asevelvollisuuslain rikkomista koskeva sääntely esitetään siirrettäväksi yleisen tuomioistuimen toimivaltaan.

Toivonen Milla
Suomen Asianajajaliitto